

Іноземний досвід протидії корупції

Постановка проблеми. Актуальність даної проблеми полягає у тому, в Україні правляча верхівка держави сильно корумпована. Запобігання та протидія корупції залишається однією з найгостріших проблем сучасного етапу українського державотворення та законодавчого процесу. Корупція проникла у всі сфери людської діяльності. З цією проблемою колись зіткнулися інші держави. На нашу думку, буде раціонально використати їх досвід у протидії з корупцією, адже боротьба з хабарництвом, шахрайством тощо, займає довгий, затратний процес, щоб викоринити корумпованість з усіх державних органів. Досвід іноземних держав потрібно взяти до уваги в боротьбі з корупцією.

Метою даного дослідження є шлях організації боротьби з корупцією іноземними державами.

Для розкриття даної мети ми ставимо наступні **завдання**:

- розкрити зміст поняття корупція, назвати найпоширеніші її види та наслідки впливу корупції на економічну, політичну та соціальну сфери життя;
- показати як з корупцією борються в деяких іноземних державах;
- зробити висновки, щоб застосувати їх у протидії корупції в Україні.

Об'єкт дослідження: іноземний досвід організації боротьби з корупцією.

Стан дослідження проблеми. Проблему боротьби з корупцією досліджували В.С. Журавський, Я.М. Кашуба, М.І. Мельник, Є.В. Невмержицький, О.Я. Прохоренко, Б.В. Романюк, С.Г. Стеценко, О.В. Ткаченко.

Виклад основного матеріалу. Корупція – одне найбільш деструктивних соціальних явищ, котре заважає розвитку будь-якої держави, ефективності державного управління та нормальному функціонуванню всіх соціальних інститутів. Корупція не є новим феноменом. Вона виникла одночасно з утворенням та розвитком владних і грошових взаємовідносин у суспільстві. Корупцією, яка є каталізатором розвитку організованої злочинності, утворює найсерйознішу небезпеку для держави і суспільства, особливо в умовах демократії. Її небезпека полягає в тому, що вона перероджує державний апарат, призводить до незворотних його змін, які у подальшому викоринити можливо лише радикальними, наполегливими діями.

Існує кілька видів корупції : хабарництво (отримання особою винагороди у будь-якому вигляді за виконання інтересів того, хто дає хабар), розкрадання (умисне незаконне розкрадання державного чи приватного майна з використанням посадового становища), шахрайство (поведінка, націлена на обман або введення в оману приватної, юридичної особи з метою особистої вигоди або вигоди третьої сторони), вимагання (примушення приватної чи юридичної особи сплатити гроші на обмін певних дій або бездіяльність), зловживання (зловживання владою або посадовим становищем) Корупційна діяльність має певні наслідки.

1. Політичні наслідки.

Корупція проявляє свій підступний характер, руйнує систему управління, національну стабільність. Вона перекручує методи прийняття рішень, що призводить до недоцільних законопроектів, позбавляє участі громадян у процесі прийняття рішень та перенесення корупції на нижчі рівні управління. У наслідок цього, корупційні послуги надаються тим, хто їх не потребує, зростає кількість хабарів та розвиток країни стає затяжним.

2. Економічні наслідки.

Корупція гальмує економічний розвиток держави. Хабарництво призводить до додаткових комерційних витрат, ускладнюючи тягар малих підприємців і спричиняє нерациональне використання капіталу та інтелектуальних ресурсів країни. Підприємства залучаються в конкуренцію навколо найбільшого хабара, що позбавляє їх переваг ринкової конкуренції. У такій ситуації найважче бідним, адже збільшується соціальна

нерівність між ними і багатими. Якщо програма, спрямована на допомогу бідним, здійснюється корумпованими методами, найбільшні споживачі мають невеликі шанси на її отримання. Зменшення витрат на соціальні сфери (охорона здоров'я і освіта), завдає суттєвої шкоди добробуту країни. Корупція відлякує місцевих та іноземних інвесторів, сприяє розвитку тіньової економіки, зменшує податкові збори.

3. Соціальні наслідки.

Всі наведені вище політичні та економічні наслідки корупції значною мірою відбиваються на соціальному стані громадян. Вона призводить до деморалізації населення країни, втрати довіри до держави та її інститутів, і, у крайньому випадку, до банкрутства самої держави. Корупція руйнує довіру громадськості. Якщо не протидіяти поширенню корупції, вона роз'їдає закони держави доти, поки громадяни вже не бачать сенсу в їх додержанні.

Корупція призводить до системних глибоких втрат як для суспільства, так і для держави. Вона як непередбачуваний, непрогнозований фактор відохочує ділових людей від інвестицій, породжує надлишкові витрати для бізнесу та гальмує економічне зростання. Вона робить вкрай неефективними функції судів, представницьких та виконавчих органів державної влади і місцевого самоврядування, підриваючи довіру громадян до інститутів публічної влади. Нарешті, саме корупція завдає нищівного удару по іміджу країни.

Ми спробуємо проаналізувати логіку підходу до антикорупційної політики декількох держав.

Почнемо з Грузії, а саме: з часів президентства Шеварднадзе. Протягом останніх двох-трьох років президентства Шеварднадзе всі державні інститути були просто знищені зсередини корупцією. Найважливіші сектори грузинської економіки були поділені між представниками вузького кола наближених до влади людей. Найбільш помітними фігурами в цьому клані були племінник Шеварднадзе, що контролював нафту і сигарети, зять Шеварднадзе, який очолював компанію «Magti», батько невістки Шеварднадзе, який був «Господарем» порту Поті, а також особистий лікар дружини, призначений державним міністром. При цьому дочка Шеварднадзе контролювала кіно і телебачення республіки.

У Грузії хронічно не виконувався навіть мінімальний державний бюджет. За 10-12 місяців не виплачувалися мізерні пенсії та зарплати. Люди перебували в злиденному стані - більшість із п'яти мільйонів жителів — були безробітні, майже мільйон людей намагалися знайти роботу в Росії. Пенсія в перерахунку становила п'ять євро на місяць. Середня заробітна плата становила 10-15 євро.

Представники нової влади в Грузії змушені були шукати шляхи вирішення цієї проблеми. Перш за все, вони вирішили приватизувати підприємства, що знаходилися в державній власності. Адже необхідно, щоб будь-хто знав хто чим володіє, чому і за яку суму та чи інша людина стала власником того чи іншого підприємства.

Нове керівництво Грузії вирішило взяти курс на максимальне відкриття економіки. Більшість державних компаній було виставлено на продаж без будь-яких обмежень для покупців. Після приватизації пішли інвестиції, особливо в економіку, які склали у 2004-2009 роках склали \$ 6.5 млрд. Грузія зрівнялася з новими членами ЄС за привабливістю для іноземних інвесторів і за обсягами отриманих зовнішніх інвестицій.

Впродовж часу в цій державі провели низку реформ, які позитивно вплинули на життя країни. Перш за все, це радикальне скорочення державного апарату: з 18 міністерств залишилось 13, із 52 державних служб залишилось 34. Повноваження державних органів були істотно скорочені, кількість контрольованих ними процесів зменшена, а самі вони поставлені в жорсткі рамки щодо планування своєї діяльності і за часом реагування на запити бізнесу і населення. Все це скоротило регулювання як ринку, так і інших сфер діяльності до мінімуму. Грузинська влада ретельно проаналізувала, у яких службах процвітала корупція. Виявилось, що це, державтоінспекція, санітарно-епідеміологічний нагляд, пожежна інспекція. Грузія ліквідувала дві останні служби, і, з огляду на статистику, кількість пожеж на її теренах жодним чином не збільшилася. Державтоінспекцію було

реформовано за кращими європейськими зразками. По-друге, для поліпшення умов ведення бізнесу були скасовані: ліцензійні і реєстраційні збори; державні мита; консульські, тендерні, виконавчі збори; збори з відстрочки обов'язкової військової служби; збори за користування природними ресурсами; збори за очистку житлової території; збори з дозволів на будівництво і перевезення тощо. По-третє, вводилася заборона на збільшення кількості ліцензій і дозволів та на створення нових регуляторних органів. За приклад може слугувати податкова система, яка складається з: податку на доходи фізичних осіб; податку на додану вартість; соціального податку; податку на прибуток підприємств; акцизів; майнового податку; податку на гральний бізнес. По-четверте, Грузія в односторонньому порядку поетапно зменшила імпорتنі мита. Приєднання до системи технічних стандартів Організації економічної співпраці і розвитку, відкрило доступ на внутрішній ринок Грузії всім товарам, які відповідають сертифікаційним вимогам Євросоюзу, а ліцензування та сертифікація товарів і послуг перестала бути обов'язковою та носить добровільний характер. По-п'яте, у Грузії лідери нової формації також вирішили почати з законодавчої бази. Відмовившись від прийняття традиційного антимонопольного законодавства, грузинська влада прийняла Закон «Про вільну і конкурентну торгівлю», який був спрямований у першу чергу не стільки на унеможливлення монополізації різних сфер бізнесу, скільки на відмову від обмеження конкурентного середовища. По-шосте, скороченням бюрократичного апарату одночасно було значно підвищено заробітні плати держслужбовцям і поліцейським, адже від цього залежить мотивація співробітника. Спокуси отримати тюремний термін за хабар навіть у кілька доларів просто немає.

Нова влада не шкодувала нікого, і ранг підозрюваного не був перешкодою. З моменту приходу до влади Саакашвілі за корупцію були заарештовані декілька міністрів і шість членів пропрезидентської більшості у парламенті.

Основне ж досягнення цієї країни в тому, що вона досить швидко викоринила із свідомості своїх громадян потребу давати хабарі, бо за це в них теж «світить» кримінальна відповідальність.

У США накопичено практично найбільший досвід боротьби з корупцією. Організована злочинність тут вперше стала предметом обговорення на "високому рівні" ще у 1929 році, коли її вивченням займалась так звана "Комісія Цікершема". З того часу ця проблема знаходиться в центрі уваги комісій, що створився згідно з рішенням конгресу, які в результаті довгого та ретельного вивчення різних аспектів боротьби з організованою злочинністю та корупцією розробляли рекомендації, які були покладені в основу федеральних законів.

Важливим заходом було створено у червні 1970 р. "Національної ради по боротьбі з організованою злочинністю", головним завданням якої є розробка загальнонаціональної програми дій. У законодавстві США поняття корупції посадовців визначено достатньо широко. Воно включає ряд протиправних діянь, передбачених в основному в чотирьох главах розділу 18 Зводу Законів: "Хабарництво, нечесні доходи і зловживання своїм положенням публічними посадовцями"; "Посадовці і службовці по найму" тощо. Керівну роль у діяльності по боротьбі з організованою злочинністю відіграє Міністерство юстиції США, яке розробляє національну стратегію боротьби зі злочинністю в країні та здійснює методичне керівництво цією роботою. Кримінальному переслідуванню за хабарництво піддаються не тільки ті, хто одержує хабарі, але і ті, хто їх дає. Законодавство США передбачає обмеження ділової активності колишніх державних посадовців після звільнення з органів державної влади.

Існує досить поширена думка, що корупцію можна перемогти за допомогою сильної держави, диктатури, репресій. Проте досвід Китаю, де показові розстріли урядовців, що прокралися, давно стали "справою звичайною".

Китайці – історично схильна до корупції нація, яка була узаконена в державі до середини XX століття: державний чиновник за часів династії Цин мав право не приймати відвідувача, якщо той прийшов до нього без подарунка (гусака, поросяти тощо).

Систему боротьби з корупцією в Китаї, яка вирізняється специфікою та особливою суворістю, відносять до азіатської моделі протидії корупції. Як відомо, в цій країні Східної Азії покарання за корупційний вчинок не обмежується тільки винесенням засудженому смертної кари через розстріл. Страждати, зазвичай, доводиться всій сім'ї, близьким, зокрема: проводиться повна конфіскація їхнього майна; всіх їх виключають із лав комуністичної партії; позбавляють роботи; змушують привселюдно каятися тощо. Варто звернути увагу на те, що відповідно до китайського законодавства в країні існує презумпція вини особи, яка отримує хабар. Тогочасний правитель Китаю Мао Цзедун провів низку реформ, а саме: недоторканість приватної власності та сприяння розвитку підприємництва; забезпечення вільної конкуренції та прозорого економічного середовища, привабливого для зарубіжних інвесторів ("політика відкритих дверей"); чітке розмежування економічного та політичного видів діяльності; сувора заборона для державних посадових осіб здійснювати управління (виконувати свої посадові обов'язки) та отримувати будь-яку вигоду від підприємців. За роки реформ приватновласницькі підприємства вирости, причому багато з них перетворилися на потужні корпорації з багатомільярдними обіговими коштами.

Особливо активного розмаху та репресивності протидії корупційним проявам боротьба посилилась впродовж останнього десятиріччя. Як свідчать факти, з 2000 р., з початку розгортання кампанії з боротьби з хабарями, до 2009 р. суди Китаю засудили до розстрілу 10 тис. чиновників. До вищої міри покарання засуджено навіть заступника голови парламенту країни (за хабарництво), заступника мера Пекіна Лю Чжихуа (за отримання хабаря) та інших високопосадовців.

Фактор страху покарання за корупційний вчинок спрацьовує

безвідмовно – нині практично неможливо віднайти в Китаї хабарника поліцейського, хабарника лікаря тощо: ціна хабаря досить висока – життя або багаторічне ув'язнення. Ключовим завданням чиновників є сприяння підприємству, а втручання в справи бізнесу – випадок екстраординарний: як правило, це відбувається, коли підприємець грубо порушить законодавство.

Висновки. На нашу думку, щоб подолати корупцію в Україні, перш за все, повинна бути сильна політична воля вищого державного управління та комплекс заходів у економічній, соціальній, політичній сферах. Також повинен бути контроль з боку суспільства за всією системою державного. Потрібно збільшити заробітню плату високопосадовців, щоб не було жаги до збагачення. Ми вважаємо, що потрібно скороти державний апарат (приклад Грузія). Незалежність судової влади відіграє важливу роль в антикорупційній діяльності (приклад США). За корупційну діяльність потрібно присудити особливо сувору міру покарання (приклад Китай).

Список використаної літератури:

1. Решота В. Досвід державної політики із запобіганням та протидії корупції в Грузії / Науковий вісник. – 2013. – №11.

1. Соловійов В. М. Протидія корупції та бюрократизму: досвід Китаю. Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика).

2. Уряд України запозичить досвід Китаю в боротьбі з корупцією [Електронний ресурс] / Антикоруційний портал : електрон. видання. — 2011. — 20 квіт.

3. Невмержицький Є. В. Корупція як соціально-політичний феномен : дис. ... д-ра політ. наук : [спец.] 23.00.02 / Є. В. Невмержицький ; НАН Украї-ни, Ін-т політ. і етносац. дослідж. ім. І. Ф. Кураса. — К., [б. в.], 2009. — 419 с.

4. Романюк Б. В. Світовий досвід створення та функціонування інституцій з попередження та боротьби з корупцією / Б. В. Романюк / Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). — К., 2009. — № 21. — С. 9–16.

5. І. Беззуб, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ Антикоруційна політика в Україні.

6. Чемерис І.В. Зарубіжний досвід протидії корупції в системі державного управління / І.В. Чемерис // Стратегічні пріоритети. - 2009. - №3(12). - С. 110-118.

Інтернет ресурси:

1. <http://sd.net.ua/2012/03/09/mizhnarodnij-dosvid-protidiyi-korupcii.html#sel=>

2. <http://www.odoblkru.gov.ua/kor13.html>

3. <http://solor.gov.ua/info/7.3595>

4. Гурик, М. І. Демократія участі як ефективна модель функціонування державної влади в Україні. Збірник матеріалів науково-практичного семінару «удосконалення функціональної діяльності державної служби як складової інституційного забезпечення структурних трансформацій в суспільстві» / М. І. Гурик // . – Тернопіль, 18-19 листопада 2010р. – С.122-124.

5. Гончарук Т. В., Гурик М. І., Шумка М. Л. Філософські проблеми державного управління. Навч. посібник. Тернопіль. – Економічна думка, 2010. – 126 с.

6. Шумка М. Етичні виміри діяльності державного управління в античній парадигмі / Михайлина Шумка // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Роль суспільних наук у забезпеченні стабільності розвитку глобальних світових процесів у XXI ст.» м. Київ, 1-2 квітня 2016 р.

7. Гончарук-Чолач, Т. Сучасні парадигми державного управління: теоретико-філософське осмислення / Тетяна Гончарук-Чолач // Психологія і суспільство. – 2010. – № 4. – С. 72-81.

8. Гурик М. І., Шумка М. Л. «Каста луччих людей» у соціально-філософському вченні Дмитра Донцова / Михайлина Шумка, Мирослава Гурик // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». – Серія «Філософія». – Вип. 8. – Острог, 2011. – С. 36-46.